

Pähkinänkuoressa: Taide- ja kulttuuriharrastus – jokaisen oikeus

Johdatus erityisiin tukitarpeisiin
suomalaisella taide- ja
kulttuuriharrastuskentällä

Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus osallistua kotikuntansa tarjoamiin taide- ja kulttuuriharrastuksiin. Tämä koskee myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria. Rakenteelliset ongelmat johtavat kuitenkin nykyään usein siihen, että edellä mainittu oikeus ei toteudu, mikä vuorostaan johtaa syrjintään.

Mikä on ongelma?

Eriyisiä tukitoimia tarvitsevat lapset ja nuoret eivät tällä hetkellä pysty osallistumaan kotikunnan järjestämään harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan tai heiltä evätään osallistumismahdollisuus, koska rakenteissa, resurssien kohdentamisessa ja yhteistyössä on merkittäviä puutteita. Keskeinen kysymys kuuluu: Kuka vastaa taide- ja kulttuuriharrastuksen tukitoimien resurssoinnista ja koordinoinnista, hyvinvointialue vai kunta?

Miten ongelma voidaan ratkaista?

Ongelma on ratkaistavissa, kun yksilöllistettyjen tukitoimien järjestämiseen kohdennetaan riittävästi resursseja. Taidekasvattajat peräänkuuluttavat harrastusryhmiin kahden aikuisen vetäjän toimintamalleja. Näin tukea tarvitsevat lapset ja nuoret saataisiin osaksi olemassa olevaa ryhmätoimintaa. Tarvitaan myös kasvattajien ja ohjaajien täydennyskoulutusta, selkeämpää viestintää olemassa olevista tukimahdollisuuksista sekä henkilökohtaisia opiskelusuunnitelmia taiteen perusopetuksessa.

Eivätkö avustajat voi auttaa?

Henkilökohtaiset avustajat voivat tukea osallistumista taide- ja kulttuuriharrastuksiin. On kuitenkin muistettava, että henkilökohtainen avustaja on aina jonkun tietyn henkilön avustaja. Koulunkäyntiavustajat palkataan kokonaisten ryhmien avustajiksi mutta yleensä vain koulupäivien ajaksi. Koulun ulkopuolella kokoontuviin harrastusryhmiin tarvitaan enemmän aikuisia. Henkilökohtainen tuki on tärkeää, mutta tärkeää on varmistaa myös se, että koko ryhmä saa riittävästi tukea.

Miten monta lasta ja nuorta tämä koskee?

Lapset ja nuoret, jotka käyvät peruskoulua koulunkäyntiavustaja rinnallaan, eivät välttämättä saa tarvitsemaansa tukea taide- ja kulttuuriharrastuksissa. Tilastokeskuksen vuoden 2022 tietojen mukaan 24 prosenttia peruskoululaisista sai tehostettua tai erityistä tukea. Noin neljännes lapsista ja nuorista tarvitsee siis tukitoimia.

Miksi tämä on tärkeää?

Suomen lainsäädäntö toteaa yksiselitteisesti, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus kehittyä omien kykyjensä mukaisesti ja osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan koulun ulkopuolella. Asiasta säädetään mm. perustuslaissa, kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa ja yhdenvertaisuuslaissa. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus velvoittavat Suomea luomaan esteettömiä ja saavutettavia järjestelmiä, joiden varassa lapset ja nuoret voivat omien kykyjensä mukaisesti löytää itselleen mieluisan ilmaisumuodon sekä merkityksellisen kontekstin ja yhteisön.

Haluatko tietää lisää?

Kooste perustuu kattavampaan esitykseen (viiteaineistoiheen), joka löytyy Sydkusten kotisivulta www.sydkusten.fi/kulturum/. Sivulta löydät myös ruotsinkieliset versiot dokumenteista. Olethan yhteydessä taide- ja kulttuuriharrastusryhmien edustajiin paikkakunnallasi.

Tämän koosteen on tuottanut Kulturum – taidekasvatusfoorumi vuonna 2024, jota koordinoivat Sydkustens landskapsförbund ja KulturÖsterbotten. Kiitämme kaikkien asiantuntijoiden antamasta palautteesta koosteen valmistelussa.